

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Ars Semper Gaudendi

Demonstrata Ex Sola Consideratione Divinae Providentiae Et Per
Adventuales Conciones

Sarasa, Alfonsus Antonius de

Antverpiae, 1664

Tractatus I. Prooemialis. Ostenditur gaudium perpetuum, seu quietem animi, etiam in hoc mundo comparari posse. Artis huius summa est, non res sibi, sed se rebus prout eueniunt, accomodare: & vt hoc ...

urn:nbn:de:hbz:466:1-13517

ARS SEMPER GAVDENDI

Quâ vera quies animi comparanda, ex solâ consideratione Providentiæ diuinæ. Et quomodo hâc utendum, ad conformandam suam voluntatem cum diuinâ.

TRACTATUS I.

PROOEMIALIS.

Gaudete in Domino semper; iterum dico gaudete ... & pax Dei quæ exuperat omnem sensum, custodiat corda vestra, & intelligentias vestras in Christo Iesu Domino nostro. *ad Philip. 4.*

Ostenditur gaudium perpetuum, seu quietem animi, etiam in hoc mundo comparari posse. Artis huius summa est, non res sibi; sed se rebus, prout eueniunt, accommodare: Et ut hoc possis, maximam de Deo habere opinionem, cuius nutu omnia gubernantur.

PROOEMIUM.

Agnus Euangelij, hoc est boni nuncij præco & Apostolus Paulus, gaudere nos vult Auditores. Frustra ergo dubitem ego, an è re vestrà sit de gaudio sermones instituere, quod septem dum profert verba, bis suis hoc est nobis, inculcat ipse Apostolus. Neque iam ampliùs dubito, an in hoc miseriarum loco gaudium, & quidem perpetuum sit possibile, cum illud mihi per Apostolum imperet Deus, saltem commendet.

A

mendet.

mendet. An verò imperabit is, aut etiam commendabit id quod obtineri minimè possit? haud equidem reor. Si verò fieri potest *semper* vt *gaudeamus*, illudque sibi gratum esse suâ commendatione ostendat Deus, cur me tristi mœrore demens inuoluo? cur melancolicis inhæreo phantasmatis cogitabundus & trepidus, si læto & alacri, bonæque spei pleno cælum datur conscendere? Ita egomet mecum. Idcirco statui gaudere prorsus, & quidem semper. Idem vos mecum Auditores statuite, & conuenimus ambo.

At verò cum Senecâ, gaudium dices esse factitium, & licet domi nascatur, non nasci tamen suâ sponte. Ita planè est. Verùm nisi me gaudium ipsum fallat quo penè exilio, artem gaudendi mihi consecutus videor. Hanc vobiscum toto hoc Aduentus, id est lætitiæ tempore communicare est animus. Et vt viam reliquo Aduentus decursui aperiam, illud agam modò.

Primò quidem ostendam gaudium perpetuum in hâc mortali vitâ comparari posse; & quod id demum sit gaudium. Secundo vnicam tantùm peruersam opinionem quæ in nobis ipsis, & non in rebus est, mutandam esse, vt mutari non possimus ipsi posthac, sed quiete seu gaudio fruamur stabili & perpetuò. Tertio tandem, vt hoc consequamur, magnam in animo nostro, de Dei prouidentia in omnibus sanctâ, in omnibus iustâ efformandam esse opinionem.

Erit igitur hic Tractatus omnium porrò deinceps dicendorum rudis quædam adumbratio. Quod si non tam clarè rem omnem exposuero vt distinctè ab ipso præsertim initio percipiar, date veniam imbecillitati meæ diuina & arcana tractanti. Fortassis etiam ea quæ deinceps expositurus sum, fauente Numine, aliquam quæ gaudio quod persequimur inducendo sufficiat, lucem afferent.

§. I.

Optatur omnibus verum gaudium: optimum sanè votum quod in hoc mundo possumus apprecari.

*Salutatur
Auditores
Græco illo
et antiquo
ἀκούειν.*

AB ipso statim felicis huius Aduentus initio, primoque in congressu quo mihi vos datur intueri, inuisitatâ & ab ipsâ iam

I.

iam olim Græciâ petitiâ salutatione compellare vos est animus, Auditores. Vbi enim ceteræ nationes aliis & aliis apprecationibus occursum sibi mutuam solent congratulari, illud præcipuè Græcis sibi inuicem occurrentibus in ore & in votis erat, quo felicitatem omnem amicis apprecabantur, *εὐχαίρειν καὶ βελούειν*, hoc est *benè agere & gaudere*. Duas certè partes complectitur hæc salutio. Verùm cum per totum anni decursum sermones illi instituantur, qui complectuntur primam, quæ quidem in bene agendo consistit; Aduentus verò tempus, illud sit quo nos disponimus vt venientis in carne Dei memoriam læti gaudentesque peragamus (quo enim meliori modo recipere possumus eum qui omnis gaudij fons est & origo?) primâ apprecatione iam omisâ, quamque in vobis credo esse numeris omnibus absolutam, ad secundam me conuerto, vobisque sincerum gaudium, & veram lætitiâ, hoc est nisi fallor, quod in hac miseriarum valle maximè optandum est, non cum Græcis modò, sed cum ipsomet imprimis magno Apostolo, ex animo prorsus voueo & exopto, *gaudete in Domino semper*.

2. Verùm inquires, cur à communi salutandi modo iam disceditur? Hodie certè si quis alteri fiat obuiam, aut felicem aduentum, aut faustum diem noctemue, aut bonam valetudinem præcipuè discessurus amico apprecatur. Quid igitur salutationes è Græciâ accersimus, dissimulatis iis, quæ nobis ad manum sunt? fanè si quis in græcâ illâ arcanum quid, altiorisque scientiæ mysterium reconditum putet, certè neque Belgicum nostrum *Vaert* vel abstrusiori caret sensu: non enim *Bene vale* id tantum significat, sed & *Bene nauiga*, hoc est feliciter. Quo quid potuit dici ad vitam humanam accommodatius? Quid optabilius in magno hoc mundi oceano fluctuantibus, quàm vt feliciter nauigemus, fluctusque æstuantis maris superent dies nostri, de quibus id dicit Iob, *Dies mei pertransierunt quasi naues*. Non igitur ad græcicas salutationes recurrendum est. Habet & Belgica leporem suum: *Bene vale*, *Bene aut Feliciter nauiga*, nota nobis sunt & vota, & nomina, *εὐχαίρειν* verò, vt parum dicam, saltem est inusitatum.

3. Fateor non vulgaris est salutio, votum non commune. Verùm ita iam affectus sum animo, vt nolim commune esse & quasi de triuio votum meum; commune tamen vellem fieret omnibus

Datur ratio cur non fiat salutio cõmuni modo.

bus id quod voueo. Vt autem consilij mei dem rationem, dicam vulgares salutationes cur omiserim. Certè felicem aduentum apprecari tum cùm iam adestis, nescio satis quid sit, aut quid significet. Adde quod parum sit feliciter aduenisse, si abeat infeliciter. quapropter non felicem aduentum recenter huc ingressis vobis, sed faustum discessum apprecari foret satius, & magis ex vestrà re. De discessu verò statim ab initio mentionem facere, inurbanitatis id quidem esset, saltem id quoque in vsu non est hodie.

Felicem verò bonumque diem aut noctem, vt vulgò fit, optare non est animus. Nam primò quidem magnus facilè à me committeretur error diem dum apprecor, vbi noctem debueram. Noctis enim dieique tempora à multis iam sunt transposita, & vt Iob ait, *Noctem verterunt in diem*, noctes integras commensantur, diesque noctem faciunt, dum eos stertendo peragunt, & perdunt in tenebris. Deinde nescio equidem quid bonos felicesque dies hodie appellent homines. Vulgò enim ignaui, decoctores, commestatores, & vt D. Paulus loquitur, *ventres pigri*, & carnis massæ, bonos dicuntur habere dies. Sed & id video quòd cùm *ducunt in bonis dies suos, in puncto ad inferna descendunt*; eiusmodi verò bonos dies, ne iurato quidem hosti facilè vouero. Iob. 17.
Iob. 21.

Iam verò, bonam valetudinem, vitamque longam & prosperam omnibus vt apprecer, non arridet id omnino. Constat enim valetudinem, vitam diurnam, & prosperitatem non omnibus conuenire; multisque nunquàm esse felicius, quàm cum ipsis datur esse miseris. Hoc si ita est (& ita esse certò scio) cur contra mentem conscientiamque meam, id ipsis voueam quòd vt rectè velim, debeo nolle euenire? 5.

Denique commodum faustamque nauigationem vt omnibus in commune precer, ne id quidem satis mihi adhuc tutum est. Qui enim rectè optauero benè vt nauigent, qui quò nauigent ignoro? Quod si enim finis quò vela dirigis, malus est & peruersus, malo certè malè vt nauiges, nec cursum teneas. Loquendum est clarè. Quod si, inquam, infernum versùs nauigationem instituis, malò te in syrtes vadaque impelli, quàm vt feliciter tenendo cursum adeò infelicem, anchoram iacias in portu tam infausito. At quis adeò insanus sit, inquires, qui eò proram vertat? 6.
quis

Pl. 67.

quis non cælestem versùs patriam, & vela expandat & desideria? Optimè, tecum sum. Ad cælum si tendis seriò, cælique rhombum teneas, certè per me licet; Benè feliciterque nauiga, nihil æquè desidero, Deus obsecundet tam bonis desideriiis, & prosperum faciat iter tuum.

7. Haçtenus benè. Verùm illud etiam considerandum est, felicem nauigationem, non tantùm, finem faustum, sed & iter commodum iucundumque complecti. Profectio non est semper fortunata, quæ bono & optato fine concluditur. Neque enim bonam felicemque nauigationem instituisse simpliciter dicetur is, qui mille pericula perpeffus, tempestatibus iactatus affiduis, post mille tædia, languores mille ambagesque, tandem quem animo destinarat portum subit. Finis quidem totius nauigationis faustus est; & sic bene nauigasse quidem dicendus est; non verò bene nauigabat, tum cum erat in ipso nauigandi exercitio. Malè itaque nauigauit, hoc est incommodè, qui tamen benè, hoc est feliciter, nauigationem omnem absoluit.

Gaudium quod optatur, non tantum in assuetione finis, sed et in mediore felicitate consistit.

8. Videte quò hæc vergant, Auditores. Scio equidem, cælestem versùs patriam, cursum vos omnes instituere; penitusque confido vos tandem felicissimum portum ingenti cum gaudio subituros. Verùm illud etiam satis perspicio, nauigationem ipsam plurimis admodùm esse difficilem. Primò enim multi sunt, quibus mare hoc quod emetimur, agitationum vi, aërisque marini falsugine nausèam creat stomachi totiusque corporis languorem. Multi, inquam, in summo fastidio vitam trahunt, ad cælestia nausèabundi, tristes ob itineris diuturnitatem, ad ventorum inconstantiam vehementiamque pauidi; torpidi, inquam, fegnesque ad omnia, ob fortunæ volubilitatem, casusque aduersos qui ab inimicis modò, modò ab amicis, modò à diuitiarum curâ, modò ab inopiâ, modò à morte, modò ab ipsâ vitâ, inopinantibus nihilque eiusmodi expectantibus obueniunt. Alios ipsamet nauis, annonæque, hoc est corporis, in quo nauigamus, cura admodùm habet sollicitos; fragilitatem eius verentur, quod non morbis modò, sed & tentationibus, quæ ex carnis miserâ compaginatione exurgunt, ita vident obnoxium, vt ad singula momenta aut corporis naufragium, aut quod etiam est magis horribile, ipsius animæ expectari meritò possit. Alios denique video, quibus miserum valde fastidiosumque in nauigatione ob-

tigit consortium. Cui enim cordato homini libeat cum aleatoribus, commessatoribus, contentiosis, quique rixis & clamoribus omnia compleant, in vnâ eâdemque naui diuturnam aggredi navigationem? Et tamen id etiam nolentibus & incautis contingit quotidie. Certè querelis passim domus perstrepunt, eorum qui aut infelici coniugio copulati, aut domesticorum misero contubernio, aut inuidorum vexati viciniâ, aut consanguineorum atque adeò liberorum non rarò molestiis irretiti, neque eorum societatem possunt excutere, neque etiam difficultates ex morum animorumque dissentione oborientes superare; quod sane miserrimum viuendi genus est.

*Vouetur
itaque &
felix finis,
& quies
vita, seu
gaudium
in hoc mû-
do.*

Cum itaque tot agitationes, tot tempestates, tot pericula, tot tædia videam passim occurrere mundi huius mare enauigantibus, quæ iter alioquin optatissimum cælum versùs, molestum penitus reddunt, triste & fastidiosum; an melius aliquid optare posse videor, quàm bonam, faustam felicemque navigationem, quæ non tantùm optatum portum consequatur, sed & in ipso etiam mari expedita sit, iucunda, secura, & tranquilla? Hanc certè vobis apprecor, cum *gaudere* vobis opto. At quia vota in ventos facilè abeunt dum mera vota sunt; certè artem ipsam (artis enim virtutisque est gaudium, non naturæ) quæ mirificè ad vota mea in rem deducenda faciet, statutum mihi est vobiscum communicare; quâ instructi illud demum consequemur, vt in mediis mundi huius agitationibus & procellis, iucundam tamen lætamque navigationem possimus instituere, nequidquam freudentibus aduersitatum ventis, dolorumque & tristitiæ nebulis, quibus ad singula penè momenta exponimur & infestamur.

9.

§. II.

Gaudium hoc, in quiete animi consistere. Ostenditur autem hanc quietem in mediis mundi fluctibus posse obtineri mutatâ tantùm, quam de rebus habemus; opinione,

*Gaudium
hoc non in
iucunditate
corporis,
sed in mē-
tis quiete
consistit.*

Verum ne quis sese spe vanâ decipiat, aut falsis pollicitationibus deceptum se exoptulet, alia dum temerè expectat, quàm ea quæ pro-nitto; id quidem, ab ipso iam exordio admoneo, dum

Gaudendi

10.

Gaudendi artem profero, non de eo gaudio sermonem institue-
re me, quod vulgus gaudium existimat, totumque in risu & ca-
chinnis, in iocis iucundisque colloctionibus, in festiuis deni-
que saltibus, & delectabili sanguinis, corporisque totius consti-
tutione consistit. Nam vt Seneca, imo & experientia ipsa testa-

Sen. ep. 13: *Iste hilaritates non implent pectus, sed frontem remittunt; lenas
sunt, nisi tu forte iudicas illum gaudere qui ridet.* Minime gen-

tium: Hilaritates istæ corpus afficiunt, non mentem; in super-
ficie carnis hærent, non penetrant animam; inconstantes sunt,
non duraturæ diutius quam suavis illa sanguinis constitutio,
blandaque humorum titillantium agitatio perseverat. Animi

ibid: *Animus debet esse alacer, & fidens, & super
omnia erectus. Mibi crede, res seuera est verum gaudium.* Tunc au-

tem verum est & perfectum, cum animus quietus est & incon-
cussus, omni tempestate maior, supernatans, imò prædominans
difficultatum omnium fluctibus; periculorum aded securus, vt
inter medias vadas iis ne tangatur quidem, neque perturbetur
orbe concusso. *Talis est sapientis animus,* inquit Seneca, *qualis*

Sen. ep. 59: *mundi status supra Lunam; semper illic serenum est:* nam quidquid
commouere potest, longè infra ipsum est. Gaudium itaque per-

fecta est quies animi.

II. Si gaudium quies est, inquires, iam certè rem esse quam in ma-
nu nostrâ non sit consequi, necesse est confiteri te. Quid enim?

qui fieri potest quietus vt quis sit, vbi mouentur omnia? si quie-
ti ego me do, quieteque quæro viuere (& quis id non quærat?)
infinita sunt euenta quæ me turbent: hinc inuidorum, honori-
que detrahentium lingua, mendaces, proteruæ, discola: illinc
bonis insidiantium iniustæ lites; hinc mariti infesti iurgia, illinc
vixoris insanientis deliria, liberorum etiam perfrictæ frontes.

Modò morbi, modò mortes charissimorum infestant amico-
rum; modò honorum iactura, modò commercia intercepta, mo-
dò ægritudinis molestiæ, modò diabolicæ vexæ & tentationes
bellum inferunt; modò ipsa sanguinis melancholici constitutio
subtristis infestat; modò ab amicis maximeque coniunctis dese-
ror, modò ab ipsomet mihi Deo videor derelictus, & sic inter
tædia plerumque transigitur mortalis vita. Quod igitur gau-
dium, si gaudium quies est, habere potest mortalis animus, vbi

*Si gaudium
quies est,
inquires,
igitur in
hoc mundo
haberi non
potest, vbi
nihil quie-
tum est.*

nihil

nihil in hoc mundo est quod non moueatur? & verò nisi mouerentur omnia, mundus non esset hæc terra, cælum foret.

*Offenditur
quietem
animi ha-
beri posse
vbi moue-
tur omnia;
exemplo
Iona, qui
quiesce cor-
poris inue-
nit in me-
diâ tempe-
state.*

Audio querelas, & quidem gaudium non posse dari contendis in hoc mundo, quia numquam dabitur esse quietis. At verò hoc ipsum pernego. Fateor quidem omnia moueri quæ hominis animum circumstant, animum vero ipsum quiescere tum non posse, id verò est quod inficio. Vt autem rem percipias; an id mihi quisquam negauerit, somnum à nauigante in medio mari capi posse, vbi nihil tamen est quod non vndique moueatur? certè aqua cursu & æstu rapitur, venti circumstrepunt, epibatæ transcurrunt vndique, agitantur remi, nauis nunc huc nunc illuc rapitur, nauigantis corpus mouetur prout agitationis fert impetus: denique nisi mouearis, non nauigas, & tamen numquid tot inter motus suauissimè stertunt vectores ad horas plurimas, & somno, porrectis pedibus, indùgent blandissimo perpetes noctes, tempestatum securi, & extra metum positi? Certè periculorum securus altum stertebat in nauis carinâ Ionas, quietusque capiebat somnos, tum cum epibatæ reliquique vectores omnes, tempestate ventorumque vi deuictâ arte, lassâ fractaque cum animis abiiciebant corpora, mortem quam præ oculis habebant pauidi, in singula expectantes momenta. Omnia hic turbata video præter vnum Ionam. Dormit inquires. Hoc est quod volo, igitur quiescit. An verò quietem quam somnus tot inter acerbos motus dare potest corpori, tu sapientis animo detrahes? neque virtute acquiri posse credis, quod ipsa lassitudo corporis dormienti sapissime concedit?

12.

Ion. 1.

*Lexo &
pueruli
dormientis
in cunis
turbato
mari agi-
tatis.*

Verùm cum de nauigantium medias inter tempestates quiete & somno inciderit sermo, lepidum sanè est, & non abs re meâ id quod narrat Famianus Strada in suâ de bello Belgico historiâ. Cùm intumescens præter morem Oceanus superatis effractisque aggeribus bonam Zelandiæ Hollandiæque partem, totamque fere Frisiam magnâ pecorum hominumque strage inundasset anno 1570. & hominum quidem in solâ Frisiâ viginti millium: pacato iam utcumque maris furore, à Magistratibus vndique emissæ sunt cymbæ excipiendis iis qui colles, arborumque summitates conscenderant, ne tempestatis vim primam eluctati, miserâ perirent fame. Inter alios inuenerunt prope Sneedam in colle infantem in cunis illuc cum sele aduectum, & qui-

13.

Strada de
bello
Belg. dec.
3. l. 7.

& quidem peticuli tempestatisque vnice securum, vtpote placidissime dormientem.

14.

Magnam mihi puerulus ille cum sua fele cogitandi dat materiam. Id enim iam inquiri, an non infantulus is æquè ac reliqui de pago amicos, & matrem fortasse patremque amiserat? an non & eius casa fluctibus subuersa? an non & eosdem vndarum vortices, ventorumque passus est turbines? an non vndique iactatus in cunis? & quid tam pronum subuerti quàm cunæ vndis innatantes, non dico turbato ventisque agitato mari, sed etiam maximè tranquillo? Qui fit tamèn vt puerulus hic non horruerit? Eo quod dormiret, inquis. Audio; sed id rursus quæro, dormire qui potuerit tot inter turbati maris aërisque furores, præsertim à morte cum vix digito transuerso abesset? Nil mirum reponis tu; pericula, quæ vndique eum circumstant, ignorabat puer, neque vllâ premebatur phantasiâ præsentis mali. Optimè philosopharis, Verum vel ex hoc responso confici volo ego, verissimum prorsus esse id quod Epictetus more suo doctè, & breuiter dicit in Enchyridio: *Homines turbantur non rebus, sed quas de rebus habent, opinionibus.* Neque hic est quod respondeas. Etenim puerulus hic aures habebat, quibus infanos ventorum aquarumque tumultus perciperet; sentiebat cunarum agitationem sine dubio; non enim toto tempestatis tempore, quod diu tenuit, dormisse est credibile; vigilauit aliquando, & nihilominus in somnum potuit redire: vbi tu quisquis es iisdem in cunis constitutus, non dico somnum, sed nè spiritum quidem præ timore potuisses ducere, neque adeo marinâ aquâ quàm sudore defluxisses. Quid hocce demum rei est? vnde eodem in periculo constitutis tam dispar animus? ex solâ phantasiæ apprehensione dispari. Illud quidem imaginabatur in cunis solitus agitari puer, à matre agitari se: aut certe parum pensi habebat à quo tandem moueretur; saltem somni causa erat eadem illa agitatio, quæ te in angores vltimos coniecisset, hanc tantum ex causâ quod longè aliam hic motus in te phantasiâ efformasset, & aliam rursus phantasia discriminis existimationem. Itaque planum iam est perturbationem animi non tam extrinsecus aduenientium strepitu & tumultu, quàm ex illâ quam de hoc tumultu & motu habes, opinione prouenire. O vtinam id bene perciperes quisquis es ô homo, quis sit cuius

Dormiebat autè, quia nullâ summi in quo erat periculi habebat opinionem.

Hinc patet homines turbari non tam rebus, quam iis quas de rebus habent, opinionibus.

Epict. in
Ench. c.
10.

B

nutu

nutu mouentur ea, quæ circa te sunt, omnia ! illudque tibi ferio
persuaderes à Deo moueri te, ab eo tanquam à dilectissimâ ma-
tre in cunis infantem agitari, obseruarique nihilominus summâ
cûrâ ! ah quam pacatus quietem caperes medias inter tempe-
states, qui iam ad singula perturbaris & expauescis !

*Non igitur
multa di-
xeris quæ
homines
curant:
vnica tan-
tum id agit
opinio.*

Verum hoc iam prius ago; petoque ne mihi post hac dixeris
mille tempestatibus, mille difficultatibus, mille molestiis oppri-
mi te vndique. Falsum id enim vero est; vnica tantum difficultas
in hoc mundo superanda est, aut corrigenda, aut bene figenda;
vnica, inquam, tua de rebus opinio & phantasia: ea sola est,
quæ difficultates omnes in domum tuam inuehit. Fateor mille,
imo infinitas res esse extra te positas, casusque ineuitabiles, hu-
manam phantasiâ opinionemque commouere qui possiat: 15.
verum id etiam iam assero, hanc immotam pacatamque contine-
re si possis, licet sursum deorsumque voluantur omnia quæ te cir-
cumstant, licet in te fractus illabatur orbis, non magis tamen cõ-
mouendum te, quàm is, quem dixi, commotus est infantulus, cui
dabatur esse quieto, & suauiter cunis indormire orbe concussõ.

*In hac re-
bus detra-
hendâ, se-
licitatis no-
stra sum-
ma est.*

Alterum est quod in hac historiâ cogitandum occurrit. Dic
amabo, quod si pupulus hic è somno fortè euigilans, ocellosque
aperiens, matrem inquisiuisset oculis, nihilque nisi felem vidis-
set è domo super; interim vndarum vortices circumspectans in
lachrymas vagitusque resoluisset ora & oculos, an id flenti pue-
ro profuisset? an citius quisquam opem attulisset, aut obtulis-
set manum? hæud equidem credo. Et quid si medias inter vn-
das subuersæ cunæ infanti communem cum cæteris attulissent
mortem, nonne satius erat optabiliusque puero, sic sine mortis
apprehensione suauiter emori, quàm post longas elustationes
magnosque terrores vndis tandem absorbere? sine dubio in-
quis. neque dubito ego; & tamen idem malum intulissent aquæ
puero, quod adultis cæteris qui cum summâ suâ consternatione
& pauore sunt extincti, re ipsâ adduxerunt. Rursus ergo patet
non malum exterius adueniens, nec mortem adeo ipsam angõ-
ris perturbationis que esse causam; sed eam quam de malo, aut
morte concipis opinionem. Suauissima fuisset puero illata mors,
quæ tamen adultis accidit formidanda: & tamen iidem erant
venti, eadem aqua, eadem mortis causa, atque adeo eadem
mors, idem omnibus malum, & mali causa exterius adueniens.
Sic

15.

16.

Sic est, sed non eadem erat mali apprehensio: puer enim opinionioni illi fuisset immortalis, quâ se à matre, aut certè ab amicâ manu credebat agitari; ubi adulti quidquid in morte est horribile, sibi dum vndis agebantur, phantasiâ depingebant. Somnum denique in motu sibi fingeat puer, adultus mortem. En omnem perturbationis causam.

17. Iraque si ipsis quoque adultis apprehensionem illam mortis potuissemus detrahere, siue somnum arte aliquâ in medijs fluctibus conciliando, siue etiam rationibus persuadendo, vortices illos, neque mortem vlllo modo nocere posse; (verò an falso non id curæ est, modò persuasero, phantasiâque quam de mortis instantis terrore concipiunt, penitus diluero) nonne tam suaviter mortem oppetent, mortem ipsam agnoscentes, quàm puerulus ille cum mortis ignorantia? & rursus nonne tam securi medias inter vndas cum fluctibus luctabuntur, quam securus infans ille in cunis ferebatur? Indubitatum id mihi quidem est; nam medias inter vndas agitato, nunc in altum proiecto, nunc in imum deiecto corpore, habebit *Animum fidem & semper exultum*. Hoc autem nisi fallor, est animo quiescere; & tandem sic quiescere, est gaudere. Hoc quidem obtineri posse iam ostensum est.

§. III.

Opinio autem, quam præcipue oportet corrigere, ut quietem animi obtinere possimus, est quod non res nobis, sed nos rerum euentibus debeamus accommodare, sic ut velimus fieri omnia prout fiunt.

18. Paulatim artificium detegimus Auditores, quo gaudium, hoc est quietem animi, procellosum mundi huius mare sulcanti-
bus dabitur obtinere. Quietam instituere vitam omnes percipimus: hanc vero ut obtineamus, omnia volumus prius quietâ esse quæ nos circumstant, multùm solliciti ut compescamus singula, dum quietâ volumus omnia. Verùm miseros nos & insipientes! an non attendimus hoc pacto quietem obtineri non posse, cum ea, quæ prima omnium inter animæ potentias quiescere

*Uti igitur
quiescas,
noli velle
componere
quæ extra
se sunt.*

*Quam id
stultum sit,
ostenditur
exemplo
viatoris,
qui se nol-
let ad som-
num in na-
ui compo-
nere, donec
omnia, qua
in naui
sunt, con-
quiescerēt.*

scere deberet, phantasia, sollicitudine illā inimiā semper exci-
tetur & perturbetur? Quæso diligenter ad hoc attendite. Quod
si in naui ad somnum tibi libeat lassā iam membra componere,
an per transtra forosque assiduus discurreres, omnes & singulos
admoniturus vt silentium bene magnum teneant, nec verbum
hiscant, ne strepitu exorto tibi somnum interrumpant? Credo
cachinnis exsibilandum te id si faxis, imò & conuitiis impeten-
dum, quasi qui aliis, idem tecum in naui ius habentibus, velis
dominari. Nihil de compescendis ventis vndisque dico; stul-
tum enim foret, si indomitis his elementis velles legem ponere,
non aliā lege dormiturum te, nisi strepitum omnem ponant, &
molliter abblandiantur naui. Denique ridiculum prorsus foret,
si non vectoribus modò ventisque, sed & nautis, & epibatis silen-
tium velis indicere, edicereque ne rudentes moueant, ne vela
transmittant, ne transtra obambulent, ne remos agant; nimium
hæc omnia excitare strepitum, dormire debere te: & nisi quie-
scant omnia, dormire neque posse, neque adeo velle. Magnæ
certè virtutis patientiæque, quod non solent, epibatæ vt sint oport-
et; si non egregiè derisum, contumeliis etiam imperant, iu-
beantque agere quod libeat dormientem aut vigilem, dum ipsi
rem communem agunt.

*Describū-
tur inanes
hominis
huius cura-
re.*

Rursus, si hoc modo explosus in ima naui descenderes, pal-
lioque te inuoluens in somnum membra extenderes; omnes in-
terim phantasiæ vires ad cogitandum explicares, omnium, quæ
in naui aguntur, rationes examinaturus serio & expensurus: vi-
delicet, an non nimia viatorum multitudo naui immissa: an non
pondus nimium, quo carina vel dehiscat vel deprimatur? an
nautæ rerum sat gnari? an nauclerus gubernatorque rectè diri-
gant? & inter has cogitationes ad minimum naui impulsus
clamares illico: perimus, actum est, in vada impingimus; an
hæc demum videtur apta satis ad somnum captandum instituta
ratio? Denique si nauigatione futurā diuturniore, etiam de anno-
nā cœperis esse sollicitus, an sufficiat? an bene conseruetur? quid
agendum si deficiat, & quo demum modo capitatum distribuen-
da tum sit? an tot curis implicitus somnum oculis, quietemque
corpori posses inducere? Nullo prorsus modo. Quid ergo con-
siliij? nullum superest, nisi primum curas illas planè abiicias,
phantasiam compescas, quæ longè magis quietem interpellat,
quàm

quàm omnis ille qui exterius circumstrepit motus & tumultus, Manifestum id quidem est. Alios enim vectores passim video porrectis pedibus altum stertere, iisdem tamen periculis æque expositos. Neque miror ego. His enim, quid alij, qui in naui sunt, agant, nulla est curatio; tu vero curas omnia, ventos illi fluctusque rapi sinunt prout feruatur, satis gnari eorum motus non esse in manu suâ, frustra iis se irasci; tu verò pro tuo illis libitù velles imperare; sed temerè id & nequidquam vis. Viatores sinunt agere res suas illi, certi nihil eos admodum mutatuos suâ causâ: tu iis modum vis ponere; & frustra cum ponis, excandescis. Illi de nautarum gubernatorisque imprimis arte securi, eorum sese peritiæ committunt, tibi suspecta sunt omnia; & sic te ipsum inani curâ exedis, quietem tibi met adimis; atque adeo nauigas anxius, tibi aliisque permolestus. Nauigant interim reliqui soluto animo; & si mouentur vndis ventisque, minimè tamen permouentur, utpote quibus *alacer est animus, & semper erectus*, satis conscij, interiores illas suspiciones curasque, nihil admodum ad commodiorem nauigationem subsidij allaturas.

20. Hoc in schemate rudiora quædam obscurioraque lineamenta posui artis illius quam penitus describam, quâque optatissimam quietem inter mundi huius procellas dabitur obtinere. Ingemiscis non rarò, fat scio, altumque trahens suspirium, fierine potest, inquis, ut numquam hic quies detur, & ne vnico quidem solido liceat gaudere die? At vero interrogo ego, quis demum id tibi imponat, nisi peruersa planè, quam animo concipis, persuasio? quis, inquam, si tu nolis, quietem inuito adimet? Rides hîc tu me fat scio, & nihil non obstare tranquillitati tuæ asseris. Quid enim? nihil non mouetur in hoc orbe, inquis, ne cælum quidem ipsum stabile est, mouetur in horas & momenta singula, & me immotum vis posse consistere vbi circa me mouentur omnia? mutantur omnia, & me mutari non vis? quòd si mutor, quòd si moueor, sanè non quiesco. Et vero mutationes rerum quis neget, quibus res perspectæ sunt quasque oculis intuemur, & ipso tactu eheu nimitùm experimur? modò dies est, modò nox; modò æstas lætam frontem explicat, modò ingruit tristis hyems; modò æstu, modò frigore adurimur; modò serena est aura, modò pluuia; modò fortuna est prospera, modò aduersa; modò bella instant horrida, modò blanditur dubia pax; modò in homines

*Sic passim
homines
turbationia
sua cau-
sam, in res
extra se po-
stas conii-
ciunt.*

sapientes incidimus, modò in discolos & effrænes, modò laude, modò iniuriã afficimur; modò bene, modò valemus pessimè; modò ad nutum fluunt res, modò pessum abeunt omnia; modò constitutio ipsa corporis viuax est & alacris, modò deiecta & grauis; modò Diuinus fauor me prosequitur, modò diabolicis impugnor tēnis: vt paucis dicam omnia, modò uiuo, modò morior. Omnia demum cum in motu sint, quĩ tandem fieri potest vt quiescam ego?

*Verũ aliud
est moueri
& permoueri.*

*Impossibile
est, non
moueri vbi
mouentur
omnia.*

*Possibile
tamen est
non permoueri.*

Hoc confiteris, si nõ labores cõtenere ea,

Perbellè vt tu quidem reris, attulisti hæc omnia. Verum id ego clarè iam perspicio, idem prorsus tibi esse moueri & permoueri; turbari & perturbari. Neque enim illud contendo, in hoc mundo nos posse consistere sine agitatione vlla, aut motu. Fieri id nullo modo potest, nauigamus fat scio, neque aliud est vita nostra, quàm vt rectè Patriarcha Iacob ait: *Peregrinatio* sane grauis. Quid est mundus, nisi mare magnum vndique exæstuans, innumeris expositum ventis & syrtibus? Nauis est respublica, nauis est res domestica, priuatusque vnius-cuiusque status & conditio; neque fieri potest, vt non cum promiscuo hominum genere in hisce nauibus coniuncti simus, cum quibus necessariò vitæ huius enauigandum est mare. Velle autem vt nihil horum nobis obstrepat, aut quietem interpellat, id quidem votum vanum est, nec sperari quidem nisi temerè quod possit. Et licet nullum aliud contubernium haberemus, quàm miserrimum hoc corpus, cui necessitatè alligati sumus, satis id solum foret ad quotidianos animæ ciendos motus. Denique frustra nos torquemus, nauigamus, & quamdiu sumus in hoc corpore *peregrinamur à Domino*: nauigatio autem peregrinatioque nequeunt esse sine motu. Fateor ita est. Non tamen inde rectè conficies, perturbati ne cessariò debere te tum cum turbaris; nec commoueri cum moueris. Certè frænum impone tantummodò vagæ phantasiæ, peruersamque quam de rebus habes persuasionem corrige. & non minorem quietem consequeris animo, quàm Ionas in imo nauis affecutus est corpore, & vt credo etiam animo, admodum securus rerum dum perirent omnia; & immotus dum sorti suæ nemo non impallesceret.

Rectè hæc quidem, illud tamen explicandum modò quæ demum ea sit persuasionis, aut iudicij peruersitas; in quo sita, & quomodo corrigenda. Hoc nunc ago. Dico igitur in eo omnes falli,

21.

22.

falli, quòd sibi persuadeant primò, quiescere se non posse nisi prius omnia, quæ se circumstant, pacata fuerint, quieta & composita: hinc ad ea componenda incumbunt toti, labore immodico, fructu nullo. Deinde, id quod ex hoc consequitur, rerum omnium euentus ad suos, quos sibi præstituant, fines conceptusque conantur trahere & detorquere, semper anxij & solliciti donec omnia pro suo fluant arbitratu. Vtrumque planè peruersum est, & quieti, quam quærunt, adeo non accommodum, vt prorsus contrarium sit potius & repugnans.

23. Ac primò quidem, quid aliud agunt ij qui omnia in hoc mundo pacata vellent & quieta, antequam se ad quietem componere inducant animum, quàm quod viator ille, qui somnum capturus, nauim totam insanè discurrebat, vt paulò ante dicebam, silentium & ventis & aquis, & vectoribus & epibatis, & velis & remis, & gubernaculo impositurus, aut etiam extorturus, vt sibi quidem videretur, clamore & vi? Erras vir bone: quietem hoc modo si quæris, frustra quæris. Tu caput puluinò accommoda, contrahe phantasiã, compone & membra & mentem. si somnum quæris, & permitte Diuis cætera, non nocitura si non cures. Sic agimus mortales, & sic perturbamus ipsimet nos. Quietem animi omnes suspiramus; sed vt eam consequamur, nolumus neque bella moueri, nec classica exaudiri in terrâ, nec in mari tempestates, nec ventos in aère; neque morbis corpora infestari, neque maleuolentiam aut scelera inueniri in hominibus, neque infortuniis bona agrosque infestari; neque litigantium clamores, neque calumniantium linguas pessimas, neque subditorum vlla esse vitia; denique omnia esse pacata, rationi consona, quieta & sancta. Sed heu nos miseros, si non, antequam hæc omnia fuerint composita, pacem tranquillitatẽque animi sumus consecuturi! Cælum conscendas oportet, vbi tranquilla sunt omnia, immutabilia & æterna. Sed quod in præsentiarum volo, est vt sanè te non commoueas; neque quietem extra te quæras, vt felix sis. Quæ demum ista dementia est, ea velle componere & tranquillare quæ in manu tuâ non sunt posita, quæque multitudine sunt infinita; neque interim ad eam quæ tui arbitrij est, mentem vnicam attendere? hanc solam compone si sapis, & frustra in te elementa omnia infernusque desæuiet. Hic itaque primus est error, prima iudiciorum peruersitas, omnia velle pacare præter se.

Ex

que in manu tua non sunt.

Ostenditur quam in se suis & inuisis labor.

Deinde no-
li velle fie-
ri omnia
arbitratu
tuo.

Ex hâc, secunda ortum habet. quietem consecuturi non vi-
demur, nisi omnia pro nostro fluant arbitratu. Hinc cum secus
accidunt res, omnia complemus querelis, murmuratione, imo
luctu & planctu. Nihil non arrodimus, nihil non diiudicamus,
nihil non perperam factum decernimus, nihil non secus quàm
res accidant, accidere debuisse contendimus & statuimus. Hoc-
cine est quietem querere? eamque te reperiturum credis toto cor-
pore obsistendo marinis fluctibus, quos cum ventus æstusque in
Occidentem rapit, tu solus in Orientem vis deflectere, tum de-
mum quieturus cum totum mare retro egeris? incassum laboras
demens; neque si pacatam vitam hilaremque desideras, aliud
superest consilij, quam illud Epicteti: *Ne postules, ea que fiunt,
arbitratu tuo fieri, sed si sapias, ita fieri queque velis ut fiunt; sic om-
nia secunda tibi accident.* Permitte tu imprimis rebus omnibus
cursum suum; cursum quem naturâ, & fortuna instituit, hunc
prosequatur; sint bella quamdiu casus, aut Principum dissidia
viresque ferent; sint euentus modò prosperi, modò aduersi, du-
rent morbi, redeat sanitas; sint peruersi homines, dominantur
impij, opprimantur pij, inuoluatur suis casibus totus orbis; ne
postules tamen ea corrigi *arbitratu tuo*. Est qui ad clauum sedeat,
omnibusque prouideat Deus.

24.

Epict. in
Ench. c.
13.

Sed potius
ea que fiunt
nec emen-
dare potes,
velis fieri
prout sunt,
prater pec-
catum.

Neque hoc tantùm vult Epictetus; sed peruersa iudicia, quæ
te perturbant, planè vt corrigas; non finas tantum omnia fluere
vt fluunt; *sed si sapias, ita fieri quoque velis ut fiunt*, præter pecca-
tum. Quod quidem sic explico. Si quid accidat quod extra ma-
num tuam est auertere, aut emendare, tum verò velis ita fieri; &
vt velis, iudica ita fieri debuisse, non verò prout tibi iam vide-
tur. Hoc à te si impetraueris, nihil prorsus in orbe est, perturba-
re te quod possit. Pluit, ningit, tonat, fulgurat? ita planè, & qui-
dem magnâ frugum cum ruinâ. Bene est. Estne in manu tuâ
tempestatem hanc auertere? Non est. Dic itaque, & prorsus apud
te-ipsam statue, ita fieri debuisse, neque quidquam moueberis.
Iniuste ab hoste opprimeris, morbo impeteris & quidem acer-
rimo. Verùm declinare neutrum potes, nec vim illatam infringere
in manu tuâ est. Velis ergo ita fieri, & sic debuisse fieri iu-
dica; neque quidquam rursus commoueberis. Hoc si in omnibus
rerum euentibus præstiteris, nonne tranquillam planè nullique
perturbationi obnoxiam vitam fueris consecutus? Vides iraque
totam

25.

totam semper gaudendi artem, in unicâ illâ opinionis iudicii-
que proprij rectâ conformatione esse constitutam. Nihil ergo
iam restat, quàm vt opinionem nostram rectè formemus, neque
soliciti simus posthac, vt quidquam componamus extra nos. In
hâc enim opinionis nostræ conformatione, summa totius artis
continetur, quam toto hoc libro deinceps sumus expositori.

S. IV.

*Vt autem iudices omnia bene fieri, rerum euentus non in se-ipsis;
sed in Dei dirigentis omnia, dispositione considera.*

26. **V**erùm vt veluti in antecessum aliquid eorum, quæ promitto,
persoluam, breuibus expedire debeo difficultatem, quam si-
ne dubio iam animo concepistis omnes; ne dubios hæsitantesque
dimittam. Nam vt verum sit, inquires, nullo casu perturbandum
me, eum si superuenire debuisse iudicauero; at quâ ratione id
mihi rectè persuasero, qui contrarium oculis ipsis perspicio, &
verò perspiciunt mecum omnes. Quid? an non melior pax,
quàm bellum; prospera fortuna melior, quàm aduersa; valetudo,
quàm morbi; pietas denique & religio, quàm impietas, hæresis
& tyrannis? Quis id non videat? quis non iudicet, cui aliquid
bonæ mentis reliquum est vestigium? ita quidem tu. Sed ô mi-
seram cæcitatem nostram! id tu vides mortalis homo? tu in hu-
ius machinæ vastâ mole quid sit melius, introspicis? Erras, mi-
hi crede, vti solent homines; erras, inquam, & ea bona iudicas,
quæ an bona, an mala futura sint, ignoras? Nimiùm cæci sumus,
quàm vt ista videamus; nimiùm stupidi, quàm vt rectè hâc in
parte iudicemus. Et hoc quidem toto fermocinationis huius de-
cursu palam faciam euentissimè; ex hâc enim iudicij præsum-
ptione, sentiendique peruersitate & tenacitate, omnem in ani-
mis nostris perturbationem video exoriri.

27. **E**t vt verbo rem contingam, ponite vobis ob oculos hominem
nauculariæ artis profus ignarum, qui que ante hac nauim num-
quam conscenderit: an non is stomachum meritò moueat vni-
uersis, si nauis gubernatorem velit reprehendere, & ad singula
officij admonere eum, qui totam in nauculariâ arte exegit vi-
tam?

*Vt autem
id velis, res
non in se
ipsis viden-
da sunt: nã
tã multas
voles sic nõ
esse.*

*Sic arti
nauculari-
æ igna-
rus, multa
vult fieri à
nauis se-
cus quam*

faciant; sed
male id
vult.

tam? & quid si gubernaculum in dexteram impelli videns, ut
navis, quæ terram subit, abeat ad sinistram, illico erroris arguat
nautam, in dexterum latus vim quod faciat: rursus quando ad
captandum ventum obliquari navis cursum perspicit, clamet
illico id esse tempus perdere, & recto quidem itinere non obli-
quo procedendum esse; cum verò vela consperguntur, nimium
illo pondere degrauari nauem: & cum navis ipsa in latus incli-
natur, tum verò subuerti conqueratur; denique infanos diceret
nautas omnes, quòd retrorsum remos agant, cum antrorsum
propellenda est navis; idque clamoribus, imo & rationibus ve-
lit euincere: nonne tu ignarum hominem diceres, imo fatuum,
mordicùs id tenere qui velit & euincere quod penitus ignorat;
dignum denique, cui etiam indignis modis obstruatur os? di-
gnus planè, interim non acquiescit miser; de omnibus iudicat;
& dum iudicat quod ignorat, ipse sibi angores facit, navigatio-
nemque plenam miseris; vbi alij, nautarum arti & peritiæ sese
dum committunt, curis illis vacui, inceptum peragunt iter læ-
ti & alacres.

Turbamur
itaque ve-
rum euen-
tibus, quia
rationes
euentuum
non intelli-
gimus; ne-
que vero
capaces su-
mus ut de
iis iudiciū
feramus
rectum.

Duo sunt præcipuè Auditores, quæ navigationis nostræ tran-
quillitatem interpellant & turbant. Iudicium ferimus de rebus,
quas nec intelligimus, & quarum causas rationesque penitus
ignoramus. Deinde nimis abiectam vilemque opinionem habe-
mus de mundi huius Gubernatore & Directore Deo: Hæc fusius
à me deducuntur. breuiter iam dico, re verà ignorantes nos re-
rum esse, neque sanum de vlllo fere euentu ferre iudicium. exi-
stimatio nostra nos decipit; nimiumque perspicacitati nostræ
abblandimur. Retrocedere iudicamus res nostras, tunc cum pro-
grediuntur quam maximè; aduersamque putamus fortunam,
quæ tamen quasi retroactis remis nauim in anteriora promouet;
omnia iudicamus amissa, cum ea amitimus quæ nobis erant vl-
timam ruinam allatura; subruendos nos putamus cum res pau-
lulum inclinantur, & tamen necessaria tantum obliquatio est;
tempestatem dicimus, cum ventus vela fortiter promouet, &
serenam auram tunc, cum periculosissima est malacia. Denique
profutura exhorrescimus, & nocitura exoptamus. Quid mirum?
futurorum omnium ignari sumus, nec quò præsentia vergant,
scimus; & tamen de præsentium rerum bonitate aut malitiâ iu-
diciū ferimus, quæ à futurorum euentu dependet. Quid igitur
iudicas

28.

iudicas homo de rebus, quas nec intelligis, nec scis quò vergant, nec quem in finem, à Magno illo nauis nostræ Moderatore Deo dirigantur: certè vt parum dicam, temerè facis & temerariè. Hæc prima turbationis origo.

29. Altera est, exigua prorsus quam in Gubernatoris nostri Dei, prouidentia & curâ habere deberemus fiducia: quò quidem ex supinâ infinitâ illius sapientia sollicitudinisque ignorantia li- quidò contingit. Nescimus porro Diuina mundum hunc diri- gentis consilia, euentus rerum videmus quidem; sed quò ver- gant, clam nobis est. totam seriem rerum ignoramus, totamque regiminis vniuersi machinam. Ad vniuersi bonum, certum est referri singula; sed cum comprehendere nequeamus omnia, ad singula hæsitamus, & sic trepidamus ad omnia.

Deinde turbamur, quia nimis exiles habemus de Dei prouidentia hæc omnia dirigentis, opinionem.

30. Certum verò id est, quòd si singula rerum euenta attendimus, mutationes, inquam, vicissitudinesque quotidianas, ascensus interitusque familiarum, fortunæ modò surgentis, modò cadentis volutationes tam inopinatas; impiorum, & in omne flagitium projectorum potentiam, optimorum verò oppressionem; denique scelerum, iniustitiæ, impudentiæque dominatum, virtutis autem obliuionem & contemptum; sine dubio hæc sunt eiusmodi, vt humanam mentem merito possint percellere. Quin imò & de constantia suâ aliquantulum se fuisse dimotum fate- tur sacer vates: *Mei autem pœnè moti sunt pedes, inquit, pœnè ef- fusi sunt gressus mei, quia zelauit super iniquos, pacem peccatorum videns.* non enim capiebat Dauid tantam in rebus inæqualita- tem, tam iniquam, vt quidem ratiocinio humano videbatur, bonorum malorumque sortem, tam confusam in vniuerso ordi- nationem, quòrum omnium dum rationes secum ipse vult exe- qui, frustra vult: *Existimabam, inquit, vt cognoscerem hoc, labor est ante me, donec intrem in sanctuarium Dei, & intelligam in no- uissimis eorum.*

Psal. 72.

31. Frustra laboramus, & non sine labendi periculo, si rerum e- uentus, prout in se sunt, tantùm attendimus, singulorumque causas pertinaciter inuestigamus. non est hæc humanæ menti apta indagatio. Totam enim vniuersi molem comprehendere mente cum non possimus, singulorum exactam rationem num- quam percipiemus, & sic frustra indagamus. Verùm *intra in sanctuarium Dei, incomprehensibilem cuncta comprehendenti-*

Corrigen- du vter- que error, quietem animi si desideras.

tis mentem considera & admirare; hanc esse crede, quæ se totam, rerum omnium euentis dirigendis impendit, & facile tum acquiesces ad singula, cum eius dispositione hæc credideris euenire, qui per singula continet, conseruat, & regit vniuersa. Hoc autem penitus animo infixum prius habeas, eum esse omnium Moderatorem, qui in ordinatione quam animo concipit, falli non potest, neque quem casus vllus fortunaque possit fallere.

*Quod ut
fuit, eximia
de Dei pro-
uidentiâ &
sapientiâ
excitanda
est opinio.*

Hoc totius tranquillitatis nostræ fundamentum, hoc gaudij semen. Vult quidem, & bene vult Seneca, in animo nostro Gaudium nasci, non enim esse aduentitium: *volo illam domi nasci*, inquit; tamen semen huius Gaudij, ex czlo petendum est, ex immensâ inquam illius prouidentia cognitione. Et uti in viatoribus contingit, quo maiorem de gubernatoris nauclerique peritiâ & experientia conceperunt animo opinionem, hęc latiores nauim conscendunt, securioresque periculorum, nauigationem instituunt: ita profus, quo altior profundiorque de magna illâ mente vestro animo infederit opinio, eõ alacrior exurgit magisque de Deo secura, & inter omnia tempestatum occurrentium discrimina latior, hoc est tranquillior.

32.

Sen. ep. 13

*Exponitur
quibus ra-
tionibus ea
demceps sit
excitanda.*

Agamus itaque hanc rem. Quod si ergo existimationem hanc alte vobis impressero, ostenderoque nihil planè, ne atomum quidem commoueri, sine expressâ ordinatione, omnia ratione & studio dirigentis Dei; an non hoc sufficiet, ut omnia, quæ eueniunt, grater excipias, fierique velis prout fiunt: sine dubio, nisi forte Diuina te credis statuta posse conuellere & emendare.

33.

Secundò, quid si liquidò demonstrauero, omnia ad tuum particulare bonum institui, ô quisquis es homo, neque paupertatem, neque morbos, neque fortunam malignam, neque vim hostium, neque conuitia, neque malam famam, non ipsam denique mortem tibi euenire ex Dei permissione & decreto, nisi ut tibi bene sit; an tum demum hæc, cum accident, læto hilarique vultu non excipies?

34.

Tertiò, quid si planum istud fecero, & verò etiam planissimum, omnia & singula, quæ ab ipso mundi exordio euenere, totumque futurorum euentuum ordinem, tam concinnè digestum esse, tantâ symmetriâ inter se connexa omnia, tantâ sapientiâ disposita, permixta & ordinata, non vniuersa modò sed & singula, ut non dico tu ipse, sed ne quotquot fuerunt, sunt & erunt

35.

humanæ

humana Angelicæque mentes simul iunctæ, melius concinniusque, non vniuersum tantum orbem, sed ne tuam quoque conditionem, vitamque possint disponere: quid tum demum dicturus es: an non hoc sufficiet, vt os murmurationibus obstruatur, etiam si totum orbem cerneres euelli suis sedibus, & cælum in terram dissuere, terram vero super astra eleuari? Incredibilia proferre me dicis. fateor incredibilia profus erunt, donec intrauerimus pieque inspexerimus *Sanctuarium Dei*, quod breui lubibimus.

36. Quartò denique, si ostendero, omnia à Deo sic disposita, solo quò erga te tuumque bonum ferebatur amore impulsam, egisse causam tuam ab ipsâ iam inde æternitate; inspectisque & sedulo expensis circumstantiis omnibus, statuisse tandem ecquando nascereris, quo loco, quibus parentibus, quâ corporis conformatione, quo ingenio, quibus talentis, quibus diuitiis, cui matrimonio destinandus; denique ne infinitus sim, singula & omnia quæ te modo faciunt quod es modo, & cras quod cras futurus. Hæc, inquam, omnia si liquido ostendero, & quidem ex solo amore, quo tibi vt bene & vt melius fit vult Deus, esse ordinata; an tunc quidquam requiretur, quominus pleno amplexu omnia, quæ tibi euenient, excipias, osculerisque disponentis tam amicam manum? an aliud votis tuis adijci cupies? aliamne lætitiâ quæris, aliud gaudium, quietem in hoc mundo aliam? non quæres sat scio, alia namque nusquam est.

37. Bene itaque vobis fit. *Intramus ergo in Sanctuarium Dei.* Et vos Auditores, animo reuoluite quidquid Prouidentia tam sanctæ, ordinationique tam concinnæ possitis opponere: mox vt per aliquod tempus Sanctuarium hoc, humili cum reuerentiâ inspexerimus; omnia facile conuellam, omnibusque, vt spero, faciam satis.

38. Illud tantum ab ipso exordio, te supplex rogo Sapia-
 creata, prouidentia infinita, Amor immense, Diuina Mens: *Da*
mibi sedium tuarum assistricem sapientiam; & noli me reprobare à
pueris tuis, quoniam seruus tuus sum, & filius ancille tue; homo
infirmus & exigui temporis. & minor ad intellectum iudicij & le-
gis. Scio equidem, profusque confiteor non esse me, qui Diuina
 possim decreta comprehendere, & arcana infinitæ Mentis my-
 steria penetrare; homo sum exigui temporis, experientia vero
 nullius.

nullius, tamen vt Epicæetus præferebat, *Apud homines te defendam*, demonstraturus vt minimum, desiderium meum quod feror vt Creatoris mei, Gubernatoris, & Domini, honorem inter homines promoueam; hominibusque vt tandem id persuadeam, maximum id sibi decus esse ducant, maximamque fidei causam, se non alio dirigi consilio, non aliâ sustentari manu, quam omnia circumspicientis, omnia penetrantis, potentis omnia, & singula amantis Dei.

Apud Ac-
rianum
L. 2. c. 16.

PARS I.

Nullius